

Спеціалізованій вченій раді ДФ 26.055.051
Державного торговельно-економічного
університету
02156, м. Київ, вул. Кіото, 19

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Лой Анни Володимирівни

на тему «Розвиток економічного потенціалу підприємства торгівлі»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дисертаційної роботи

Забезпечення потреб вітчизняних споживачів у товарах та послугах в умовах глобалізації економіки потребує економічно обґрунтованого підходу до розвитку, раціонального формування та ефективного управління економічним потенціалом підприємств торгівлі. Саме економічний потенціал підприємств є основою їх стійкого розвитку.

Розглядаючи економічний потенціал підприємства як складну систему, сформовану з декількох елементів, що володіють різними функціональними можливостями і особливостями, удосконалення управління економічним потенціалом вітчизняних підприємств торгівлі, особливо в стратегічному аспекті, нині потребує врахування умов економічної нестабільності та ризиковості. По-перше, варто зважати на стійку конкуренцію, притаманну сфері торгівлі. Причому ця конкуренція є не лише високою, а й постійно зростає, спонукаючи підприємства активно аналізувати та розвивати свій економічний потенціал для забезпечення конкурентоспроможності на споживчому ринку. По-друге, розвиток міжнародної торгівлі актуалізує необхідність врахування вітчизняними підприємствами торгівлі нових трендів та викликів на світовому ринку споживчих товарів, забезпечення адаптивності та гнучкості їх економічного потенціалу. По-третє, не слід недооцінювати роль технологій та електронної комерції в сучасному торговельному бізнесі, які нині стають джерелом конкурентних переваг та ефективності торговельних підприємств. Таким чином, управління розвитком економічного потенціалу підприємств торгівлі набуває особливої актуальності в умовах динамічних змін бізнес-середовища.

Вітчизняні та зарубіжні вчені напрацювали значний методичний інструментарій дослідження економічного потенціалу підприємств. Проте, складність процесу оцінювання, формування та розвитку економічного

потенціалу підприємств в умовах наявності великої кількості чинників впливу обумовлюють об'єктивну потребу у подальшому вдосконаленні науково-методичних підходів до управління розвитком економічного потенціалу підприємств торгівлі України. В цьому контексті тема дисертаційної роботи Лой А. В. є актуальною, а проведені нею дослідження особливостей розвитку економічного потенціалу підприємства торгівлі – своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри економіки та фінансів підприємства Державного торговельно-економічного університету за темами «Управління інноваційним розвитком підприємства торгівлі» (номер державної реєстрації 0120U100265), «Оцінка соціально-економічного потенціалу підприємства» (номер державної реєстрації 0121U114374).

Ступінь обґрунтованості наукових результатів, висновків дослідження

У дисертації визначено мету дослідження, яка полягає у поглибленні теоретичних засад, методичних підходів до оцінки економічного потенціалу та розробленні практичних рекомендацій щодо розвитку економічного потенціалу підприємств торгівлі. Відповідно були поставлені завдання науково-теоретичного, методичного та прикладного характеру. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що в цілому автору вдалося вирішити завдання та досягти поставленої мети. Завдання співвідносяться з ознаками наукової новизни дослідження, що свідчить про оригінальність обраних автором шляхів вирішення зазначених завдань.

Представлені у дисертації Лой А. В. наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими з теоретичної і методичної точки зору, що обумовлено систематизацією значної кількості зарубіжних та вітчизняних наукових публікацій з проблем управління економічним потенціалом підприємств (158 джерел, з них 14 – іноземною мовою). Авторка сформувала та використала значну інформаційну базу для обґрунтування результатів дослідження: законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні дані Державної служби статистики України, інформаційні ресурси мережі Internet, фінансову і статистичну звітність торговельних підприємств, а також результати власних досліджень.

Авторка досить широко та коректно використала загальнонаукові та спеціальні методи дослідження для розв'язання конкретних наукових завдань: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, групування та систематизування (для постановки проблеми, визначення та деталізації об'єкта дослідження, структурних елементів та факторів розвитку економічного потенціалу); фінансово-економічного аналізу, вибіркового обстеження, експертної оцінки, кластерного аналізу (для визначення показників оцінки, порівняльного та структурного аналізу); кореляційного та регресійного аналізу (для

дослідження зв'язку між показниками та побудови моделей залежності між елементами економічного потенціалу); інтегральний (для отримання узагальнюючих оцінок); графічний (для наочного відображення результатів дослідження); абстрактно-логічний (для формування висновків і пропозицій дисертаційної роботи) та інші.

Об'єкт, предмет та мета роботи логічно пов'язані. Об'єктом дослідження виступає процес формування та розвитку економічного потенціалу. Предметом дослідження є теоретичні засади та методичні підходи до управління розвитком економічного потенціалу підприємств торгівлі України.

Дисертаційна робота має логічну структурну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження. Між розділами та підрозділами роботи є належний взаємозв'язок, всі розділи містять рисунки, таблиці, посилання на літературні джерела. Наведені в роботі дані підтверджені в ході дослідження. Висновки до розділів дисертаційної роботи та загальні висновки до неї є логічними.

Про належний рівень обґрунтованості результатів дослідження свідчить їх апробація на міжнародних науково-практичних конференціях, впровадження авторських пропозицій у діяльність підприємств торгівлі (ФГ «Сенів Василь Онуфрійович», довідка № 2 від 31.12.2021 р.; ФОП Щетинін Микита Олексійович, довідка № 1 від 03.07.2023 р.; ТОВ «Фільмекспро», довідка від 13.09.2023 р.; ТОВ «Сінема-Про», довідка від 13.09.2023 р.), а також в освітній процес Державного торговельно-економічного університету (довідка № 1575/22 від 12.09.2023 р.).

Достовірність та наукова новизна результатів дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях

Реалізація визначених авторкою завдань дослідження дозволила отримати результати, які свідчать про його наукову новизну, практичне значення та наявність предмету прилюдного захисту. Вони в сукупності вирішують актуальне науково-практичне завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретико-концептуальних засад аналізу економічного потенціалу підприємства торгівлі та окресленні практичних рекомендацій щодо його розвитку.

Дисертанткою отримані результати, що містять елементи наукової новизни. До найбільш значущих здобутків можна віднести такі наукові положення:

- розвиток понятійно-категоріального апарату: зміст поняття «економічний потенціал підприємства» удосконалено за рахунок виділення таких його сутнісних характеристик як системність, ефективне використання наявних можливостей, знаходження і дослідження потенційних (прихованих) можливостей, спрямованість на досягнення необхідних результатів для забезпечення сталого розвитку у довгостроковій перспективі (с. 31);

- удосконалено систематизація видових характеристик (с. 45) та деталізовано етапізацію оцінки (с. 66-68) економічного потенціалу, що

дозволить підприємству торгівлі комплексно оцінювати свої можливості і ресурси та обґрунтовувати напрями подальшого розвитку економічного потенціалу;

-удосконалені методичні підходи до систематизації показників оцінки (с. 70-87) та оцінювання (с. 63-64) й прогнозування (с. 158-169) економічного потенціалу, а також підхід до визначення економічних компетентностей (фінансової, маркетингової, кадрової, технологічної, логістичної, інвестиційної, інформаційної, інноваційної) підприємства торгівлі (с. 139-155) дозволяють оцінювати та виявляти перспективні напрями розвитку діяльності підприємства торгівлі, враховувати взаємозв'язки та вплив різних компонентів на рівень його конкурентоспроможності та адаптивності, орієнтацію на підвищення результативності діяльності;

-набула подальшого розвитку система класифікаційних ознак економічного потенціалу за рахунок введення ознак «тип каналу збуту» (с. 38-39), «група клієнтів» (с. 39-41) та структуризація факторів розвитку економічного потенціалу підприємства торгівлі залежно від їх рівня прояву (с. 108), що сприяє поглибленню розуміння сутності економічного потенціалу підприємства та дає можливість ідентифікувати ступінь впливу зовнішнього середовища на розвиток економічного потенціалу підприємства торгівлі.

Основні положення і результати дисертаційної роботи викладено у 15 наукових працях загальним обсягом 4,95 друк. арк., у тому числі у 5 статтях у наукових фахових виданнях України. Результати досліджень авторки, які складають наукову новизну, повністю висвітлені у фахових виданнях та обговорені на 10 міжнародних наукових конференціях і бізнес-форумах.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Положення дисертаційної роботи не містять текстових запозичень інших авторів без посилання на відповідне джерело. Дисертація та наукові публікації виконані автором із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Тема дисертації Лой А. В. та її зміст відповідають спеціальності 051 – Економіка.

Дисертаційна робота включає вступ, три розділи (у кожному по три підрозділи, які пов'язані між собою), висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг дисертації становить 230 сторінок, з них 174 сторінки – основний текст (7,47 друк. арк). Текст проілюстровано 49 таблицями, 40 рисунками та 7 додатками.

Робота написана українською мовою, виконана у науковому стилі, зміст викладено в чіткій логічній послідовності. За обсягом, змістом, структурою, оформленням, повнотою викладення результатів вона відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої

освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Відмічаючи змістовність представленої до захисту дисертації, обґрунтованість її основних положень і враховуючи необхідність подальшого удосконалення процесу управління економічним потенціалом підприємств торгівлі, слід зазначити певні недоліки та дискусійні положення:

1. Досліджуючи сутність економічного потенціалу підприємства в п. 1.1, доцільно було б не просто перерахувати науковців та їх визначення економічного потенціалу підприємства в додатку В, а систематизувати ці трактування за різними підходами, про які згадує авторка на с. 30-31 (ресурсний, функціональний, виробничий, стратегічний, системний, комплексний), та показати їх переваги і недоліки.

Погоджуючись з тим, що «розвиток потенціалу підприємства є умовою його успішної діяльності», вважаємо сумнівним твердження, що «розвиток потенціалу підприємства є його метою» (с. 57).

2. В п. 1.2 авторка пропонує склад методики оцінювання економічного потенціалу (с. 61), однак, включає до нього також розробку стратегії розвитку. На нашу думку, розробка стратегії розвитку, безумовно, базується на результатах оцінювання економічного потенціалу підприємства, проте, має свій алгоритм, свою специфіку в управлінні підприємством торгівлі.

На с. 85 авторка пропонує використовувати методику ООН з визначення рівня розвитку людських громад для приведення показників, що характеризують окремі елементи економічного потенціалу, до порівняного вигляду. Зауважимо, що не завжди рух від досягнутого значення показника до максимального є головною метою розвитку. Під час нормування показників слід враховувати їх економічний зміст.

3. В табл. 2.1 (с. 93) авторка розглядає «Структуру торговельної галузі за розміром підприємств...», однак, наведені статистичні дані стосуються не підприємств торгівлі, а суб'єктів господарювання, тобто включають і фізичних осіб-підприємців. Більш коректним також було б використання терміну «вид економічної діяльності», а не «торговельна галузь».

В додатки варто було б винести результати вибіркового обстеження підприємств торгівлі, проведеного автором, та анкету, яка для цього була розроблена. Таблиці, наведені в додатках, повинні мати назву.

4. В п. 3.2 пропонується широкий перелік прогностичних показників розвитку складових окремих елементів економічного потенціалу торговельного підприємства, водночас, для прогнозування розвитку економічного потенціалу підприємства за сценарним методом було обрано лише окремі індикатори. Варто було б обґрунтувати цей вибір та пояснити, чому не всі індикатори, представлені раніше, були враховані при прогнозі.

5. В п. 3.3 розроблено модель оцінки економічного потенціалу з врахуванням факторів ризику. Доцільно було б представити весь склад

можливих (потенційних) ризиків та обґрунтувати обраний перелік ризиків в моделі. Зважаючи на сучасні реалії, варто було розглянути вплив воєнних дій на прогноз розвитку економічного потенціалу підприємств торгівлі.

Разом з тим, представлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методичного рівня представленої на захист дисертаційної роботи.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Лой А. В. «Розвиток економічного потенціалу підприємства торгівлі», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка, є самостійною, завершеною науковою роботою, в якій викладено авторський підхід до розвитку економічного потенціалу підприємства торгівлі в умовах ризику. У ній отримані нові результати, які у своїй сукупності вирішують важливе наукове завдання – обґрунтування теоретико-концептуальних засад аналізу економічного потенціалу підприємства торгівлі та практичних рекомендацій щодо його розвитку.

За результатами дослідження тему розкрито в повному обсязі, розв'язано поставлені завдання, повністю досягнуто мету дослідження, отримано нові наукові результати.

За актуальністю, змістом, науковою новизною результатів, рівнем їх обґрунтованості й достовірності, теоретичною та практичною цінністю висновків і рекомендацій, а також за оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертаційна робота, опубліковані праці свідчать, що їх автор, Лой Анна Володимирівна, є висококваліфікованим фахівцем, може робити ґрунтовні наукові узагальнення, оцінки, висновки та отримувати нові наукові результати, а тому заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний опонент:

професор кафедри економіки Львівського

торговельно-економічного університету

доктор економічних наук, професор

Наталія МІЦЕНКО

